

DIERGEZONDHEIDSWERKERS IN DE GEMEENSCHAP

BEWAKERS VAN KWALITEIT EN LOKALE DIERGEZONDHEIDSDIENSTEN IN LAGE- EN MIDDENINKOMENSLANDEN

© Tim Dirven / VSF Belgium

SAMENVATTING

In veel landelijke gebieden in lage- en middeninkomenslanden zijn er niet genoeg gekwalificeerde dierenartsen om goede zorg te verlenen aan dieren in kleinere gemeenschappen. In deze gebieden, die worden bewoond door veehouders en hun dieren, leidt dit tekort aan diergezondheidsdiensten tot risico's op het gebied van armoede, publieke gezondheid, voedselzekerheid en voedselzekerheid.

Om iets aan deze risico's te doen werd de aanpak door gemeenschapsgerichte diergezondheidsdiensten ontwikkeld. De diergezondheidswerkers die zijn uitgekozen door de gemeenschap in samenwerking met dierenartsen, publieke diergezondheidsdiensten en ondersteund door projecten en NGO's, voorzien veehouders van basisdiensten en advies. Ook zorgen zij voor de verspreiding van landbouwtechnieken en -methoden voor de optimalisering van de productiviteit van de dieren. Daarnaast spelen zij een belangrijke rol in het toezichthouden op dierziekten.

Op dit moment zijn diergezondheidswerkers essentieel voor het bieden van kwalitatieve diergezondheidsdiensten in grote delen van Afrika, Azië en Zuid-Amerika. Helaas staan zij voor meerdere uitdagingen op het gebied van een gemeenschappelijke nomenclatuur, hun opleiding, supervisie en wettelijke status. Om een aantal van deze uitdagingen op te lossen, stelt VSF International voor om een algemeen en juist begrip per categorie te ontwikkelen van diergezondheidswerkers en hun bevoegdheden. Dit draagt bij aan de erkenning van hun essentiële rol in plaatselijke diergezondheidsdiensten.

Vétérinaires Sans Frontières International

Avenue des Arts 7-8
1210 Brussels - Belgium

Email: info@vsf-international.org
vsf-international.org

Het netwerk van VSF International pleit voor de erkenning van diergezondheidswerkers als kwaliteitsbewakers in lokale diergezondheidsdiensten door de volgende hoofdonderwerpen aan te pakken:

- Een definitie te geven van diergezondheidswerkers en hun verschillende categorieën, elk met duidelijke rollen en werkzaamheden, en ervoor te zorgen dat deze definitie wordt opgenomen in de landelijke wetgeving op veterinair gebied;
- Het landelijk standaardiseren van de opleidingscurricula, waaronder een minimale gemeenschappelijke basis van competenties en locatie-specifieke competenties, afhankelijk van de context;
- Het verduidelijken van de rollen en verantwoordelijkheden van eenieder die is betrokken bij het lokale diergezondheidssysteem, waaronder de supervisie van diergezondheidswerkers om de kwaliteit van de diensten te kunnen waarborgen.

1. DE EVOLUTIE VAN DIERGEZONDHEIDSSYSTEMEN IN AFRIKA EN DE OPKOMST VAN DIERGEZONDHEIDSWERKERS IN DE GEMEENSCHAP

DE PLOTSELINGE PRIVATISERING VAN DIERGEZONDHEIDSDIENSTEN IN AFRIKA

De diergezondheidssystemen in Afrika zijn sterk geëvolueerd in samenhang met de veranderingen in socio-economische systemen. Gedurende de kolonisatie zijn er door de overheden in veel Afrikaanse landen zogenaamde piramidestructuren opgezet om technische diergezondheidsdiensten zeker te stellen (VSF België, 2016). Bovenaan bevonden zich beleidsontwerpers, daaronder de activiteitscoördinatoren die toezicht hielden op de daadwerkelijke uitvoerenden onderaan. Deze diergezondheidswerkers die waren toegewezen aan de dorpen hadden nauw contact met de veehouders en voorzagen hen van alle vormen van diergezondheidsdiensten zonder dat die kosten met zich meebrachten voor de veehouders. Nadat veel Afrikaanse landen hun onafhankelijkheid hadden herwonnen, erfden de landen zowel dit piramidemodel als de technici en dierenartsen. Tussen de zestiger en tachtiger jaren werden de Europese dierenartsen geleidelijk vervangen door lokale dierenartsen. Gedurende deze periode omvatte het veterinair beroep verschillende categorieën van professionals op het gebied van diergezondheid: dierenartsen, vee-technici en paraveterinair (assistenten, hulpverpleegkundigen, etc.).

© Sam Deckers / VSF Belgium

Door de invoering van structurele beleidsaanpassingen tussen 1980 en 1990 door internationale instellingen zoals het IMF en de Wereldbank stapten overheden af van hun uitvoerende rol in het leveren van diergezondheidsdiensten om zich meer te richten op hun rol als regelgever. Het veterinair beroep werd geliberaliseerd en particuliere exploitanten vestigden zich om hun diergezondheidsdiensten aan herders te leveren (maar nu met winst oogmerk). In het begin mochten dierenartsen alleen medicatie verkopen maar werden later door de overheid gemandateerd om mee te werken aan massa-preventie van of vaccinatie tegen aangifteplichtige dierziekten.

In veel Afrikaanse landen, maar ook elders in de wereld, vond het terugtrekken van de publieke diensten echter op zeer abrupte wijze plaats zonder een onmiddellijke vervanging door de private sector en zonder strategie voor een geleidelijke overgang naar de private sector. Plotseling zaten de veehouders zonder diergezondheidsdienst om op terug te vallen.

UITDAGINGEN VOOR DIERGEZONDHEIDSSYSTEMEN

De ontwikkelingen van de diergezondheidsdiensten in veel landen in Afrika, Azië en Zuid-Amerika heeft geleid tot een situatie waarin een groot deel van de ongeveer 1.3 miljard mensen die van hun vee afhankelijk zijn voor hun levensonderhoud wordt geconfronteerd met een beperkte toegang tot diergezondheidsdiensten (FAO, 2015). Het gezond houden van hun dieren is echter essentieel voor hun levensonderhoud en overleving. Diergezondheidsdiensten zouden een aantal belangrijke problemen moeten aanpakken, in het bijzonder die de mensen raken sterk afhankelijk zijn van vee voor hun levensonderhoud (Thonnat, 2006). Deze problemen zijn talrijk en maken deel uit van de volgende categorieën:

- **Menselijke gezondheid en algemene volksgezondheid (One Health).** De voedselveiligheid van dierlijke producten is noodzakelijk en onmisbaar om door voedsel overgedragen en zoönotische infectieziekten te voorkomen en bestrijden. Naast diergezondheid, spelen veterinaire diensten en veehouders een vitale rol in de volksgezondheid door de veiligheid van voedsel van dierlijke oorsprong te waarborgen in alle schakels van de voedselketen en door de effectiviteit en de beschikbaarheid van antibiotica, chemicaliën voor ongediertebestrijding, etc. te behouden. Veilige en voedzame dierlijke producten dragen ook bij aan een betere voedselzekerheid en voedselveiligheid, welke vereisten zijn voor een goede gezondheid.
- **Socio-economische problemen.** Het veiligstellen van diergezondheid is essentieel voor het veiligstellen van dierlijke productie. Geïntegreerd in verschillende markten (plaatselijk, informeel, regionaal), zorgt vee voor een inkomen van veel mensen en vormt het een bron van werkgelegenheid in verschillende sectoren. De veehouderij in landelijke gebieden helpt ook het wegtrekken van mensen van het platteland tegen te gaan en een zekere aantrekkingskracht te houden voor dunbevolkte gebieden.
- **Problemen in handel en macro-economie.** Zowel op het nationale als internationale vlak is de handel in vee en dierlijke producten gebonden aan strikte (dier)gezondheidsregels. Het veiligstellen van de diergezondheid staat ook aan de basis van het veiligstellen van de handel in dieren en dierlijke producten op grond van overeengekomen gezondheidsstandaarden.
- **Milieu problemen en biodiversiteit.** Deels vanwege het contact tussen gedomesticeerde en wilde dieren en de hoge prevalentie van vector-overdraagbare ziekten, zal de gezondheidsbescherming ook helpen bij het behoud van verschillende ecosystemen die op natuurlijke hulpbronnen.

DE OPKOMST VAN DIERGEZONDHEIDSWERKERS

Om het gat te vullen dat ontstond door de (mislukte) privatisering van veterinaire diensten in de jaren 80 en 90 en om een aantal van bovengenoemde problemen aan te pakken, werden in veel landen in Afrika, Azië en Zuid-Amerika nieuwe diergezondheidssystemen ontwikkeld vanaf de jaren 90 (Leyland et al., 2014). Deze nieuwe diensten gingen uit van lokale kennis, deelname van en de behoeften van veehoudende gemeenschappen om hen passende diergezondheidsdiensten te bieden.

Diergezondheidswerkers vormen de kern van deze systemen. Zij maken deel uit van de gemeenschap en zijn vaak zelf veehouders. Over het algemeen krijgen zij basistraining in diergezondheid en bieden beperkte veterinaire hulp aan de leden binnen hun gemeenschap, vaak in overleg met of onder supervisie van een gediplomeerd dierenarts. Verschillende organisaties hebben hun positie in eerste instantie mogelijk gemaakt. In Azië waren diergezondheidsdiensten van de overheid nauw betrokken bij het positioneren van diergezondheidswerkers, terwijl in West-Afrika en Zuid-Amerika boerenorganisaties nauw betrokken waren bij het proces. In Oost-Afrika hebben NGO's (non-gouvernementele organisaties) een leidende rol op zich genomen.

Vanaf de jaren '90 raakten deze diergezondheidswerkers verder verspreid en werden zij in toenemende mate ingezet om in humanitaire behoeften te voorzien in regio's waar mensen vaak sterk afhankelijk waren van hun vee voor hun levensonderhoud. Eind jaren '90 leidde de geleidelijke groei van het aantal diergezondheidswerkers tot een discussie over de duurzaamheid van deze aanpak en de erkenning en officiële steun van diergezondheidswerkers door overheden. Deze discussie is nog steeds gaande.

© Sam Deckers / VSF Belgium

2. DIERGEZONDHEIDSWERKERS IN DE GEMEENSCHAP NU: DE HUIDIGE STAND VAN ZAKEN

Diergezondheidssystemen bestaan normaal gesproken uit dierenartsen (particulier en/of gesubsidieerd), technici, paraveterinair en diergezondheidswerkers.

Het beschrijven van dierenartsen is vrij gemakkelijk: particuliere en gesubsidieerde dierenartsen moeten zowel een diploma in de diergeneeskunde van een internationaal erkende universiteit als een staatsdiploma in de diergeneeskunde hebben.

Met betrekking tot de tweede categorie, paraveterinair, stelt de OIE dat ze *‘een formele opleiding moeten hebben op het niveau van een certificaat, diploma of graad van opleidingen die zijn geaccrediteerd door het relevante overheidsorgaan of door de veterinaire wettelijke instantie en dat de activiteiten die zij mogen uitvoeren hun niveau van formele training uitdragen’* (OIE, 2018).

Uit dit oogpunt kunnen diergezondheidswerkers als een andere categorie worden beschouwd dan paraveterinair, aangezien zij niet voldoen aan de criteria van de categorie en in het algemeen geen certificaat hebben van een door de overheid geaccrediteerde opleiding. Zoals eerder genoemd zijn diergezondheidswerkers vooral veehouders die de basistechnieken (door daarvoor aangestelde ambtenaren, NGO's of boerenorganisaties), hebben geleerd om dieren gezond te houden (door bijv. vaccineren en ontwormen). Deze diergezondheidswerkers kunnen beperkte veterinaire diensten bieden aan hun gemeenschap in ruil voor een bepaalde vorm van betaling (in geld of in natura). In veel delen van de wereld spelen zij een substantiële rol in het bieden van diergezondheidsdiensten op het lokale niveau vanwege de afwezigheid van dierenartsen en paraveterinair. Dankzij de interventies van diergezondheidswerkers profiteren miljoenen veehouders van preventieve en curatieve zorg voor hun dieren tegen beperkte kosten.

Bovendien zijn diergezondheidswerkers belangrijk voor de volksgezondheid, aangezien zij een cruciale rol spelen in het toezichthouden op ziekten, of dit nu om besmettelijke veeziekten gaat of zoönosen die ook mensen kunnen besmetten. Hiervoor brengen diergezondheidswerkers telefonisch of te voet verslag uit over vaccinatie-activiteiten en de gezondheid van de dieren aan het verantwoordelijke Veterinaire Volksgezondheidsorgaan in hun regio.

Diergezondheidswerkers zijn ook essentieel in vaccinatiecampagnes van de overheid. Bijvoorbeeld in Ethiopië spelen diergezondheidswerkers een grote rol in de strijd tegen de Peste des Petit Ruminants (PPR) in Afar en Somalische Regio's en tegen antrax in Zuid Omo.

WAAROM REKENEN OP DIERGEZONDHEIDSWERKERS VOOR LOKALE DIERGEZONDHEIDSDIENSTEN?

In 2017 was VSF International betrokken bij een onderzoek in 19 landen om te analyseren hoe lokale diergezondheidssystemen zijn georganiseerd en om de overeenkomsten en verschillen tussen landen te identificeren¹ (Galière, 2017).

Uit het onderzoek bleek dat er in veel landen niet genoeg particuliere en overheidsdierenartsen zijn. Daardoor is het onmogelijk om voldoende diergezondheidsdiensten te bieden aan het hele gebied. In sommige landen waren er bijna geen particuliere dierenartsen (Burundi, Cambodja, Laos en Zuid-Soedan). Daarbij was het tekort aan dierenartsen het duidelijkst zichtbaar in landelijke gebieden, ver van de stedelijke centra. Hetzelfde geldt voor de paraveterinair: hoewel hun belang voor het bieden van kwalitatieve diergezondheidsdiensten niet ontkend kan worden en ondanks hun grotere verspreiding en aanwezigheid dan dierenartsen, blijft hun aantal onvoldoende om het hele gebied van aangepaste diergezondheidsdiensten te voorzien. In de meeste landen die betrokken waren bij het onderzoek, waren de paraveterinair in dienst van de overheid of van particuliere dierenartsen (behalve in Laos en Cambodja, waar geen particuliere dierenartsen in landelijke gebieden zijn). In twaalf van de negentien landen mogen paraveterinair zelfstandig werken, en in Madagaskar doen ze dit ondanks het feit dat het wettelijk niet toegestaan is. Tot slot blijkt, met betrekking tot de diergezondheidswerkers, dat zij de paraveterinair en dierenartsen in aantal overtreffen, en dat zij zorgen voor een goede dekking van het gebied.

¹ Dit onderzoek is uitgevoerd in de volgende landen: Burkina Faso, Burundi, Cambodja, DRC, Ethiopië, Haiti, Kenia, Laos, Madagascar, Mali, Mongolië, Rwanda, Senegal, Soedan, Zuid-Soedan, Tanzania, Togo, Oeganda en Vietnam.

3. UITDAGINGEN VOOR DIERGEZONDHEIDSWERKERS

DE PLOTSSELINGE PRIVATISERING VAN DIERGEZONDHEIDSDIENSTEN IN AFRIKA

Uit bovengenoemd onderzoek en de vele jaren ervaring van VSF-International blijkt duidelijk dat diergezondheidswerkers onmisbaar zijn in afgelegen landelijke gebieden vanwege het tekort aan dierenartsen en de ongelijk verdeelde aanwezigheid van paraveterinair.

Er lijkt dus een duidelijke noodzaak te zijn om te investeren in (i) het opleiden van dierenartsen en paraveterinair en in (ii) de verspreiding van gekwalificeerde diergezondheidswerkers om te zorgen voor diergezondheidsdiensten van goede kwaliteit, aangepast aan de behoeften van kleinschalige veehouders. Desalniettemin gaat het verspreiden van diergezondheidswerkers in lage- en middeninkomenslanden gepaard met veel uitdagingen op het gebied van hun opleiding, hun nomenclatuur, hun supervisie en hun (officiële) erkenning door nationale, regionale en internationale wetgevers. Ondanks het feit dat al deze uitdagingen sterk samenhangen, biedt onderstaande analyse interessante inzichten en deelt ze in vier categorieën in:

GEBREK AAN EEN GESTANDAARDISEERDE OPLEIDING

Er is geen gestandaardiseerde opleiding (inhoud, duur, doelstellingen en onderwijsseisen, toelatingseisen voor de opleiding, evaluatie) voor diergezondheidswerkers, wat resulteert in grote variaties van land tot land wat betreft inhoud en duur van de opleiding. Hierdoor zijn er significante verschillen in de capaciteiten van diergezondheidswerkers tussen de verschillende landen en in sommige gevallen zelfs binnen één land.

GEBREK AAN GEMEENSCHAPPELIJKE NOMENCLATUUR

Parallel aan het gebrek aan een gemeenschappelijke opleiding ontbreekt er wereldwijd ook een gemeenschappelijke nomenclatuur voor diergezondheidswerkers. Zelfs binnen hetzelfde land worden er verschillende namen gebruikt om diergezondheidswerkers aan te duiden. In West Afrika worden diergezondheidswerkers

© Wouter Elsen / VSF Belgium

bijvoorbeeld gemeenschapsgebaseerde diergezondheidswerkers genoemd (*Agents Communautaire de Santé Animale*), Vee-assistenten (*Auxiliaires d'Elevage*) en Vrijwillige Dorpsvaccineerders (*Vaccinateurs Villageois*). Dit is erg verwarrend voor overheidsinstellingen en veehouders, met name voor veehouders die grenzen oversteken en verschillende soorten diergezondheidswerkers tegenkomen, afhankelijk van het land waar zij binnengaan.

SUPERVISIE

Er zijn ook grote verschillen met betrekking tot de supervisie van diergezondheidswerkers. Dit heeft belangrijke consequenties voor de kwaliteit van de diensten die zij kunnen bieden en voor het aanpakken van de eerder genoemde uitdagingen (volksgezondheid, voedselzekerheid, etc.). Zo worden medicijnen voor dieren zonder goede en langdurige supervisie bijvoorbeeld verkeerd gebruikt en/of toegediend. In veel landen waar diergezondheidswerkers werkzaam zijn is er een duidelijk supervisieprobleem, wat samenhangt met de wettelijke relatie tussen diergezondheidswerkers en andere organen van diergezondheidsprofessionals. In sommige gevallen leidt dit tot competitie tussen diergezondheidswerkers, paraveterinair en dierenartsen, terwijl het doel van diergezondheidswerkers juist moet zijn om het *gat te dichten* dat is ontstaan vanwege het gebrek aan dierenartsen en paraveterinair en om hen te ondersteunen in het uitvoeren van hun werkzaamheden.

DE ERKENNING VAN DE STATUS VAN DIERGEZONDHEIDSWERKERS

Tot slot is er het belangrijke probleem van de formalisering of wettelijke erkenning van de diergezondheidswerkers. In veel landen waar diergezondheidswerkers werkzaam zijn en diergezondheidsdiensten aanbieden, zijn zij genoodzaakt dit illegaal te doen. Internationaal gezien is de wereldorganisatie voor diergezondheid (OIE) verantwoordelijk voor het bepalen van internationale standaarden en regelgeving voor diergezondheidsgerelateerde onderwerpen.

De OIE – vanwege de Terrestrial Code en de recent gepubliceerde ‘Competentie Richtlijnen voor paraveterinair’ (OIE, 2018) – erkent de categorie van paraveterinair (ofwel “Veterinary Paraprofessionals”, VPP’s) maar er wordt geen expliciete verwijzing naar diergezondheidswerkers gegeven. Sommige landen laten diergezondheidswerkers vallen onder paraveterinair, waarvan de definitie volgens OIE zeer expliciet is, en registreren hen als onderdeel van het veterinaire personeelsbestand onder de Veterinary Statutory Body. Andere landen kunnen de werkzaamheden van diergezondheidswerkers simpelweg erkennen door nationale ondersteuning zonder hen een formele definitie van een wettelijke status te geven. Uit het onderzoek over lokale diergezondheidssystemen blijkt dat er in slechts 7 van de 19 onderzochte landen een wettelijke erkenning bestaat voor diergezondheidswerkers (Galière, 2017). Over het algemeen zijn de benaderingen om de positie van diergezondheidswerkers te formaliseren sterk afhankelijk per land, en bestaan zij onder andere uit:

- Officiële erkenning van diergezondheidswerkers, inclusief hun wettelijke status;
- Erkenning van de werkzaamheden van diergezondheidswerkers zonder specifieke (wettelijke) definitie van hun status (de facto erkenning);
- Voorzichtige harmonisatie van opleidingen voor diergezondheidswerkers;
- Diergezondheidswerkers verbinden aan de publieke veterinaire diensten;
- Diergezondheidswerkers als leden van boerenorganisaties, die diensten verlenen op basis van formele overeenkomsten;
- De uitgifte van professionele badges aan diergezondheidswerkers.

Er kan gesteld worden dat het gebrek aan erkenning ten goede is gekomen aan de hoeveelheid verschillende opleidingen, benamingen en soorten van supervisie, met als gevolg belangrijke variaties wat betreft kennis

© Koen Mutton / VSF Belgium

en vaardigheden als ook in de kwaliteit van de dienstverlening. Helaas is het echter zo dat het gebrek aan standaardisering van opleiding, benamingen en supervisie ervoor zorgt dat de wettelijke erkenning van diergezondheidswerkers in veel landen problematisch blijft. De wettelijke erkenning van diergezondheidswerkers zou daarom gecombineerd moeten worden met het oplossen van de hierboven weergegeven uitdagingen.

4. DE RICHTLIJNEN VAN VSF INTERNATIONAL VOOR DIERGEZONDHEIDSWERKERS

De aanstelling, structuur en het opereren van diergezondheidswerkers binnen lokale diergezondheidssystemen moet worden aangepast aan elke context, waarbij alle specifieke socio-culturele, politieke, economische en milieufactoren in acht worden genomen. Er bestaat geen one-size-fits-all (algemeen) model en flexibiliteit is nodig om de diergezondheidssystemen aan de lokale setting aan te passen. De strategieën voor diergezondheidswerkers kunnen variëren, afhankelijk van de aan- of afwezigheid van wetgeving wat betreft hun werkzaamheden, de aan- of afwezigheid van particuliere dierenartsen in het betreffende gebied, en zijn tevens afhankelijk van de omstandigheden met betrekking tot sanitair en het vee.

Om structuur aan te brengen in deze strategieën en een antwoord te geven op bovenstaande uitdagingen stelt VSF International een aantal richtlijnen voor. Deze richtlijnen hebben betrekking op het verspreiden van diergezondheidswerkers in landen in Afrika, Azië en

Zuid-Amerika. Het is van groot belang dat zij erkend worden als belangrijke actoren in het leveren van diergezondheidsdiensten van goede kwaliteit aan veehouders en hun gemeenschappen.

HET DEFINIËREN EN IDENTIFICEREN VAN DIERGEZONDHEIDSWERKERS: EEN GEMEENSCHAPPELIJK BEGRIIP

Het is belangrijk om 'diergezondheidswerker' te definiëren om een algemeen begrip te creëren over wat een diergezondheidswerker precies is. Om dit te doen stelt VSF International de volgende definitie voor:

Een diergezondheidswerker is een boer/veldwerker die door zijn/haar gemeenschap is uitgekozen in samenwerking met particuliere dierenartsen, de overheidsdienst voor diergezondheid en ondersteunde organisaties (projecten en NGO's). Hij/zij levert basisdiensten en advies op het gebied van diergezondheid aan veehouders. Hij/zij is op die manier verantwoordelijk voor het uitleggen van bepaalde landbouwtechnieken en methoden om de dierlijke productie te optimaliseren. Daarnaast is hij/zij een belangrijke schakel in het toezicht op dierziekten die gerapporteerd dienen te worden.

Diergezondheidswerkers zouden daarom op participatieve wijze geselecteerd moeten worden binnen gemeenschappen op basis van eerder bepaalde criteria – zoals opleidingsniveau, het hebben van een goede reputatie binnen de gemeenschap en zij moeten de tijd en toewijding hebben (hun werkzaamheden als diergezondheidswerkers zouden hun eerdere agrarische beroep niet mogen belemmeren), etc. - om er zeker van te zijn dat leden van de gemeenschap hen erkennen als legitieme actoren.

© VSF Belgium

Zoals eerder genoemd maken diergezondheidswerkers **geen deel uit van een uniforme categorie** en staan zij daardoor bekend onder meerdere namen. Daardoor kunnen er meerdere functies gerelateerd aan dierlijke productie en toezicht op dierziekten aan diergezondheidswerkers worden toegewezen, zoals:

- Het behandelen van zieke dieren, inclusief standaard procedures;
- Het beheren van de medicijnvoorraad voor dieren;
- Het organiseren en implementeren van vaccinatie- en ontwormingscampagnes;
- Het bewust maken en adviseren van veehouders;
- Het verzamelen en delen van informatie;
- Het deelnemen in professionele organisaties en het organiseren van collectieve acties van organisaties van diergezondheidswerkers;
- Het opstellen, operationaliseren en onderhouden van de koudeketen*-infrastructuur.

VSF International erkent de diversiteit en daarmee ook de **noodzaak voor het ontwikkelen van een algemeen begrip van de verschillende categorieën diergezondheidswerkers**. Zo zijn de Voluntary Village Vaccinators (VWV's, of Vrijwillige Dorpsvaccineerders) in West Afrika een soort van diergezondheidswerkers – overeenkomstig met bovenstaande definitie – met als voornaamste doel dieren te vaccineren (met name geiten en pluimvee). Daarom is de opleiding die zij hebben gekregen (door NGO's, overheden of boerenorganisaties) slechts daar en nergens anders op toegespitst. Ze zijn niet opgeleid voor het diagnosticeren van ziektes of het behandelen van dieren.

Het erkennen en definiëren van deze diversiteit aan diergezondheidswerkers zou de kwaliteit van de diensten die zij leveren en het toezicht daarop makkelijker maken. Verschillende categorieën diergezondheidswerkers zouden daarom verschillende mandaten moeten hebben, allemaal passend onder de reikwijdte van bovengenoemde definitie. De internationale organisatie voor diergezondheid, de OIE, zou deze definitie moeten formuleren en de diversiteit van de diergezondheidswerkers in de verschillende landen moeten erkennen.

Genderaspecten zouden geïntegreerd moeten worden, specifiek in de erkenning en definiëring van diergezondheidswerkers. Dit is noodzakelijk omdat in het verleden opleiding en steun voor diergezondheidswerkers vaak op mannen was gericht (Flintan, 2011). Bijna de helft van

* Koudeketen: Een ononderbroken koudeketen is een ononderbroken reeks gekoelde productie-, opslag- en distributieactiviteiten, samen met bijbehorende apparatuur en logistiek, die de kwaliteit behouden via een gewenst lage temperatuurbereik.)

de wereldwijde boerenpopulatie en veehouders bestaat uit vrouwen (World Bank, 2017). Zij zijn vaak verantwoordelijk voor kleinvee of pluimvee (en eveneens voor melk), terwijl mannen met name betrokken zijn bij de verzorging en verkoop van grotere diersoorten.

Het betrekken van vrouwen bij diergezondheid zou daarom ten goede komen aan de erkenning van de rol van vrouwen in de veehouderij en op die manier ook aan de versterking van hun positie in het algemeen. Door meer betrokken te zijn kunnen vrouwen andere vrouwen steunen en op die manier hun kennis vergroten en daarmee mogelijk hun inkomen.

Hoewel veel vrouwen mogelijk geïnteresseerd zijn om deze rol op zich te nemen, kan hun betrokkenheid belemmerd zijn door culturele beperkingen. Verdere discussie over hoe specifiek vrouwen gesteund kunnen worden om betrokken te raken is daarom nodig en zou gebaseerd moeten zijn op succesvolle voorbeelden uit projecten en programma's.

HET OPLEIDEN VAN DIERGEZONDHEIDSWERKERS: STANDAARDVAARDIGHEDEN EN COMPETENTIES MET ENIGE LOCATIE-SPECIFIEKE FLEXIBILITEIT

Omdat diergezondheidswerkers in feite een zeer diverse categorie zijn, is het geen wonder dat hun vaardigheden en competenties ook enorm kunnen verschillen. VSF International werkt aan het versterken van diergezondheidsdiensten in meer dan 25 landen en erkent deze diversiteit en de noodzaak om de vaardigheden en competenties van de diergezondheidswerkers binnen hun mandatering aan te passen aan de landen en context waarin zij werkzaam zijn. Zo zouden inhoud en duur van een opleiding in diergezondheidswerk in overleg met de deelnemers moeten worden afgestemd. Dit is van belang omdat deze opleiding hun primaire agrarische beroep niet mag belemmeren.

Leden van VSF International hebben door de jaren heen opleidingsmodules getest in samenwerking met lokale en nationale autoriteiten, dierenartsen en boerenorganisaties. Over het algemeen bevatten deze theoretische training in de lokale taal en praktische activiteiten voor elke theoretische module, gevolgd door een "leren door doen" aanpak. Tijdens de opleiding wordt de noodzaak benadrukt dat diergezondheidswerkers goede banden met staats- en particuliere diergezondheidsdiensten onderhouden. Ook wordt er nadruk gelegd op de verantwoordelijkheden en plichten van de diergezondheidswerkers tegenover de gemeenschappen.

© Tim Dirven / VSF Belgium

Na de eerste opleiding verbeteren diergezondheidswerkers hun kennis en vaardigheden door de aanwezigheid van een dierenarts tijdens periodieke opfrustrainingen en het horizontaal delen van ervaringen. Hierdoor kunnen diergezondheidswerkers door de jaren heen een substantiële hoeveelheid aan competenties en kennis op het gebied van diergezondheid opdoen.

In 2006 hebben VSF Zwitserland en de Inter African Bureau for Animal Resources (AU-IBAR) een cursushandleiding voor diergezondheidswerkers gepubliceerd (Lan-Lebrun, 2006) die nog steeds dient als gids voor alle Afrikaanse landen voor het harmoniseren van de opleidingen.

Een standaardisering van curricula voor diergezondheidswerkers op het landelijke niveau is belangrijk voor de aanpak van de eerder genoemde uitdagingen. Zoals gesuggereerd door de AU-IBAR, "de curricula van diergezondheidswerkers curricula dienen te bestaan uit een set van standaard competenties die in het hele nationale gebied hetzelfde zijn, en een aantal locatie-specifieke competenties om rekening te houden met de variaties en prioriteiten in de behoeften van de verschillende ecologische zones en productiesystemen" (AU-IBAR, 2003). Daarnaast raadt AU-IBAR aan dat de curricula van diergezondheidswerkers gestandaardiseerd moeten worden op nationaal niveau en dat het Veterinary Statutory Body van elk land dit dient te onderschrijven. Dit laatste onderdeel is in feite cruciaal aangezien het direct de noodzaak reflecteert om de werkzaamheden van de diergezondheidswerkers af te bakenen en ervoor te zorgen dat alle gemeenschappen die profiteren van het werk van diergezondheidswerkers een vergelijkbare mogelijkheid hebben om te reageren op gezondheidsrisico's.

Bovendien zouden door de nationale Veterinary Statutory Bodies erkende examinatoren de opleidingen van diergezondheidswerkers moeten evalueren en er certificaten voor moeten uitgeven om de opleidingskwaliteit, kwaliteitscontrole en de effectieve vaardighedenont-

wikkeling van diergezondheidswerkers te borgen. Dit houdt in dat er minimale standaarden opgesteld moeten worden voor de competenties van de diergezondheidswerkers door de Veterinary Statutory Bodies.

SUPERVISIE VAN DIERGEZONDHEIDSWERKERS OM DE KWALITEIT VAN DIERGEZONDHEIDSDIENSTEN TE WAARBORGEN

Als officiële inspecteurs de competenties van diergezondheidswerkers evalueren en er voor de tweede een verplichting zou gelden voor deelname aan opfriscursussen en het halen van bepaalde certificaten, zou het

toezicht al gedeeltelijk gedekt zijn. Desondanks is het erg belangrijk dat er voor een dagelijks toezicht op diergezondheidswerkers wordt gezorgd. Idealiter zou dit opgepakt moeten worden door (particuliere of overheids-) dierenartsen of paraveterinair.

De hiërarchie van de verschillende actoren binnen het diergezondheidssysteem zou geïntegreerd moeten worden in nationale wetten, zodat **de rol en verantwoordelijkheid van elk van de actoren** (particuliere/overheidsdierenartsen, publieke diensten, paraveterinair, diergezondheidswerkers en veehouders) duidelijk worden. Het gebruik van moderne mobiele technologie kan een enorme rol spelen in het faciliteren van deze supervisie.

CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN

In veel landelijke gebieden in lage- en middeninkomenslanden is het aantal gekwalificeerde dierenartsen onvoldoende om lokaal diergezondheidsdiensten van goede kwaliteit te bieden. In deze gebieden zijn veehouders en hun gemeenschappen afhankelijk van diergezondheidswerkers voor de voorziening van betaalbare, lokale diergezondheidsdiensten.

Een diergezondheidswerker is een boer/veehouder die daarvoor door zijn/haar gemeenschap is uitgekozen in samenwerking met dierenartsen, de overheidsdiergezondheidsdienst en ondersteund door bijvoorbeeld projecten en NGO's. Hij/zij levert basisdiensten en advies op het gebied van diergezondheid aan veehouders om de gezondheid en productie van dieren te optimaliseren. Daarnaast is hij/zij een belangrijke schakel in het toezicht op dierziekten. Ondanks de vele verdiensten van de diergezondheidswerkers bestaan er grote verschillen in hun naam en titel, opleiding en vaardigheden, supervisie en de (officiële) erkende status van land tot land. Dit legt grote druk op hun werk en heeft daarmee belangrijke consequenties voor de dierproductie en voor de gezondheid van dieren en mensen.

Om deze problemen op te lossen, stelt VSF International het volgende voor:

- Een algemeen begrip van diergezondheidswerkers en hun verschillende categorieën te ontwikkelen. Het erkennen van diergezondheidswerkers en het definiëren van hun diversiteit heeft een positief effect op kwaliteit van hun diensten. Verschillende categorieën van diergezondheidswerkers zouden daarom verschillende mandaten moeten hebben, allemaal passend onder de reikwijdte van een gemeenschappelijke definitie. De OIE en lidstaten zouden een kader moeten bieden waarbinnen deze definitie kan worden ontwikkeld – inclusief de rollen en werkzaamheden van de verschillende soorten diergezondheidswerkers – en deze opnemen in de veterinaire wetgeving van de landen.
- Nationale Veterinary Statutory Bodies zouden de landelijke standaardisering van de opleidingen voor diergezondheidswerkers moeten onderschrijven en ook de beoordeling van hun opleiding door officiële inspecteurs. Er zouden opleidingen ontwikkeld moeten worden die zowel een gemeenschappelijke minimale basis aan competenties en daarnaast enkele locatie-specifieke competenties, afhankelijk van de context. Dit zou ook overeen moeten stemmen met de verschillende categorieën van diergezondheidswerkers.
- De nationale wetgeving zou een duidelijke definitie moeten geven van de rollen en verantwoordelijkheden van elk van de actoren in het diergezondheidssysteem, inclusief de diergezondheidswerker. Dit om de permanente supervisie en evaluatie van de werkzaamheden van diergezondheidswerkers te waarborgen en om oneerlijke competitie tussen de actoren te voorkomen, en om uiteindelijk de kwaliteit van de diensten te verbeteren.

REFERENTIES

- **AU-IBAR** (2003) Policy on Community-based Animal Health Workers. <http://sites.tufts.edu/capeipst/files/2011/03/AU-IBAR-CAHW-Policy.pdf>
- **AVSF** (2010). Dispositifs de santé animale de proximité et de qualité: synthèse d'expériences, analyse, leçons apprises, recommandations. Edition Ruralter. <https://www.avsf.org/fr/posts/644/full/dispositifsde-sante-animale-de-proximite-et-de-qualite-les-enseignements-de-l-experience-d-avsf>
- **Diop B. A. et Bessin R.** (2004). Liens entre agents non professionnels et Services vétérinaires officiels en Afrique au Sud du Sahara. Revue scientifique et technique OIE, 23 (1), 147-156.
- **Galière, M.** (2017) Réalisation d'une enquête sur les dispositifs de santé animale de proximité dans les pays d'intervention des ONG du réseau VSF-International. Thèse pour obtenir le grade de Docteur Vétérinaire. Université de Toulouse. <http://vsf-international.org/project/enquete-dispositifs-sap/>
- **Lai-Lebrun, M.** (2006) Manual for community-based Animal Health Workers. Pan-African programme for the Control of Epizootics (PACE), AU-IBAR.
- **Leyland T., Lotira R., Abebe D., Bekele G. and Catley A.** (2014). Community-based Animal Health Workers in the Horn of Africa: An Evaluation for the US Office for Foreign Disaster Assistance. Feinstein International Center, Tufts University Africa Regional Office, Addis Ababa and Vetwork UK, Great Holland.
- **Thonnat J.** (2006). La prestation de services en santé animale en Afrique de l'Ouest, du Centre et à Madagascar : synthèse du forum électronique ALive. In: Politiques de santé animale, évaluation des services vétérinaires et rôle des éleveurs dans la surveillance des maladies animales, Séminaire régional OIE/UA- IBAR/FAO, 13-15 février 2006, N'Djamena (Tchad). Paris : OIE, p. 277-289.
- **VSF Belgium** (2003) Service Vétérinaire Privé de Proximité – SVPP. Guide d'installation. https://dierenartsenzondergrenzen.be/wp-content/uploads/2015/09/Guide_Installation_SVPP_VP_final.pdf
- **VSF Belgium** (2016). Quality animal health services adapted to pastoralism in Western Africa. <https://dierenartsenzondergrenzen.be/wp-content/uploads/2017/08/VSF-PB4-en.pdf>
- **World Bank** (2017) Women in agriculture, agents of change for the global food system, Available at: <http://www.worldbank.org/en/news/feature/2017/03/07/women-in-agriculture-the-agents-of-change-for-the-food-system>

Dit paper is geproduceerd door VSF International, met bijdragen van:

Koen Van Troos, Margherita Gomarasca and Hervé Petit.

Vertaald vanuit het Engels door Myrthe Weijman van Dierenartsen zonder Grenzen Nederland.

VSF International is een netwerk van non-profit organisaties die over de hele wereld werken om kleine boeren een veelhouders te ondersteunen. In deze publicatie wordt de referentie naar "VSF International" gebruikt om te verwijzen naar alle leden van dit netwerk die direct verantwoordelijk zijn voor het implementeren van projecten in het veld.